

มโนทัศน์แห่งความสำเร็จในการดำเนินงานจัดศึกษาตามความสามารถ

(Concept of success in conducting competency based education implementation)

ดร. ชัยรินทร์ ชวนวัน ข้าราชการบำนาญ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, 7-2565

.....

ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา (2562-2565) ผู้เขียนได้พยายามนำเสนอข้อเขียนเกี่ยวกับ “ความสามารถ หรือ สมรรถนะ-Competency “ และเน้นในเรื่อง “การศึกษาตามความสามารถ (CBE-Competency-Based Education)” โดยมีเจตนารมณ์ที่จะให้เรื่องราวเหล่านี้เป็นที่รู้จักสำหรับผู้สนใจและวงการศึกษาได้มองเห็นความสำคัญ เห็นคุณค่า และประโยชน์ของ CBE ที่จำเป็นต้องนำมาปรับใช้กับบริบทการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาของไทยจากระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม (Tradition) ไปสู่ระบบการศึกษาแนวใหม่ (New Paradigm) ที่อารยะประเทศทั่วโลกให้ความสนใจและต่างพากันวางระบบการศึกษาของตนรองรับแนวคิดระบบการศึกษาตามความสามารถแนวใหม่กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งข้อมูลที่สามารถยืนยันคากล่าวนี้ หากผู้สนใจได้สืบค้นดูจากแหล่งข้อมูลและเว็บไซต์ต่างๆ ปัจจุบัน ก็จะพบความจริงที่ไม่ต้องกล่าวอ้างมากมาย และก็จะพบว่า แนวคิดการจัดการศึกษาระบบแบบดั้งเดิมได้ถูกแนวคิดใหม่กลืนกินไปจนการจะค้นหาข้อมูล การศึกษาระบบดั้งเดิมทำได้น้อยลงทุกที แนวโน้มความนิยมของกระแสการจัดการศึกษาตามความสามารถจึงเป็นที่ยอมรับมากขึ้น เนื่องจากแนวคิดการจัดการศึกษาตามความสามารถหรือการเรียนรู้โดยใช้ความสามารถ เป็นแนวทางการศึกษาที่ใหม่และมีประสิทธิภาพ เป็นแนวทางการศึกษาที่รู้จักกันดีว่าเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้โดยรวม เป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการศึกษาตามเวลาเป็นการศึกษาตามผลงาน เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่นักเรียนก้าวหน้าตามจังหวะทั้งในระดับชั้นของตนเองหรือระดับต่อไปเมื่อได้แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในความรู้เนื้อหาและ/หรือทักษะที่ระบุไว้ มุ่งเน้นที่การแสดงออกถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการของนักเรียนเป็นหลัก และยึดกับหลักฐานของความก้าวหน้าของนักเรียนในหลักสูตรที่เน้นความสามารถที่จะเน้นผลลัพธ์ที่ซับซ้อนต่างๆ ของกระบวนการเรียนรู้ เช่น ทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ ไม่ได้เน้นเฉพาะสิ่งที่คาดหวังให้ผู้เรียนเรียนรู้ในแง่ของเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแบบดั้งเดิมอีกต่อไป นอกจากนั้น **หลักสูตรที่อิงตามความสามารถ (CBC)** ยังช่วยให้นักเรียนมีความเชี่ยวชาญและแสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติงานและแสดงถึงทักษะต่างๆ ในการสำเร็จตามหลักสูตร ซึ่งต้องมาจากการสร้างรูปแบบหรือโมเดลความสามารถที่ชัดเจนมีศักยภาพ ดังนั้น กระแสการจัดการศึกษาตามความสามารถที่เกิดขึ้นและได้ผ่านมาเป็นเวลา 30 กว่าปีนี้ น่าจะปลุกแนวคิดของนักการศึกษาหรือที่ขอเรียกตนเองว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญการศึกษาได้เกิดมโนทัศน์ใหม่ให้หันมามองหาหนทางแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานจัดการศึกษาตามความสามารถได้บ้าง ใช้ความเป็นผู้เชี่ยวชาญช่วยส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้เป็นหลักสูตรที่อิงความสามารถที่แท้จริง หรือว่าจะยังคงยึดมั่นฝังรากลึกอยู่กับแนวคิดระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมตลอดไป เมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรแนวใหม่ที่ไร้ก็ได้หลักสูตรแบบดั้งเดิมอยู่แบบนั้น

ในข้อเขียนตอนนี้ จะพยายามนำเสนอให้เห็นว่าการเปลี่ยนระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมมาใช้ระบบการศึกษาแบบ CBE นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในวงการศึกษาที่ต้องใช้ความมุ่งมั่น ความร่วมมือ

การประสานงานและทรัพยากรในระดับต่างๆ อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและคุณค่า ซึ่งจะเน้นถึงมโนทัศน์ ปัจจัยหรือข้อกำหนดสำหรับการนำ CBE มาใช้ที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การดำเนินงานของหน่วยงานสถานศึกษา

1. **กำหนดวิสัยทัศน์ (Set A Vision)** การมีวิสัยทัศน์เป็นสิ่งแรกที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงานของหน่วยงาน/สถานศึกษา เพื่อกำหนดชุดหลักการที่จะใช้เป็นแนวทางการทำงาน และใช้สำหรับการตัดสินใจใดๆ ในสิ่งที่กระทำ เนื่องจากการเปลี่ยนจากระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมมาใช้ระบบการศึกษาแบบ CBE ผู้นำโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองและครอบครัวอาจจะยังไม่เป็นที่รู้จัก การกำหนดวิสัยทัศน์จะช่วยเป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านความเข้าใจไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการในขั้นต้น นอกจากนี้วิสัยทัศน์ยังใช้ตัดสินใจในการเปลี่ยนมาใช้ระบบ CBE ของโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมาย ความคาดหวัง และกระบวนการที่โปร่งใสอีกด้วย การสร้างวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาตามความสามารถ เริ่มต้นได้ด้วยการพัฒนาความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียนในชุมชนโรงเรียนทั้งหมด ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสามารถของนักเรียน ทำความเข้าใจความสามารถเหล่านี้กับ นักเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนที่สนใจอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้ความสามารถของนักเรียนที่เป็นรูปธรรม เป็นเป้าหมายความเชี่ยวชาญระดับนักเรียนและใช้เป็นรากฐานเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ความเข้าใจ และการยอมรับของชุมชนสำหรับการเปลี่ยนมาใช้ระบบ CBE

2. **พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้เรียนตามความสามารถ (Develop Students as Competency-Based Learners)** ด้วยการเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักเรียนให้สามารถปรับตัวเข้ากับระบบ CBE ได้เร็วที่สุดรวมทั้งมีความเต็มใจที่จะอยากรู้อยากเห็นและลองสิ่งใหม่ ๆ สถานศึกษาสามารถพัฒนาความมั่นใจนี้ให้กับนักเรียนทุกคนผ่านการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ รวมถึงการให้ความกระจ่างเกี่ยวกับความคาดหวังระดับนักเรียนในห้องเรียนที่อิงตามความสามารถ การกำหนดวิสัยทัศน์และชุมชนมีอาชีพที่สนับสนุนครูจึงเป็นรากฐานสำคัญในการเปลี่ยนมาใช้ระบบที่อิงตามความสามารถ

3. **สนับสนุนโครงสร้างครูที่ทำงานร่วมกัน (Support a Collaborative Teacher Structure)** ด้วยการสร้างโมเดลชุมชนการเรียนรู้แบบมืออาชีพ (Professional learning community : PLC) เพื่อเน้นการทำงานร่วมกันของครูอย่างเข้มข้นเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน ให้โอกาสที่เป็นรูปธรรมสำหรับครูในการสนับสนุนและแนะนำซึ่งกันและกันและสนับสนุนการเปลี่ยนห้องเรียนและรูปแบบการสอนเพื่อสนับสนุน CBE PLC เป็นแรงผลักดันให้ครูทำงานร่วมกันเป็นทีม ครูได้เรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการพัฒนาการประเมิน ประสิทธิภาพและให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์เมื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ในห้องเรียน มีเครือข่ายเพื่อนร่วมงานที่พร้อมใช้งานมากขึ้น การเปลี่ยนมาใช้ระบบ CBE จึงเป็นการเน้นคุณค่าของการสร้างเครือข่ายครูที่ให้การสนับสนุนและเป็นขั้นตอนที่จำเป็นสำหรับครูที่จะได้รับการสนับสนุนและมีความรับผิดชอบต่อกันและกัน

ประเด็นที่ 2 ความท้าทายการดำเนินการหลักสูตรตามความสามารถ

การใช้หลักสูตรที่เน้นความสามารถได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นและนำมาปรับใช้ในการศึกษาระดับต่างๆ ทั้งจัดหลักสูตรขึ้นเองหรือเป็นหลักสูตรแบบออนไลน์ โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาเนื่องจาก CBC ส่วน

ใหญ่มาจากแนวคิดที่เป็นนวัตกรรมใหม่และเป็นโปรแกรมที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและยังถูกนำเสนอให้เป็นทางเลือกนอกเหนือจากหลักสูตรแบบดั้งเดิม การดำเนินการหลักสูตรตามความสามารถจึงควรคำนึงถึงมโนทัศน์พื้นฐาน ดังนี้

1.ความสำเร็จของหลักสูตรตามความสามารถต้องมาจากการสร้างโมเดลความสามารถที่มีศักยภาพสูง ก่อให้เกิดความท้าทายและการจัดข้อบกพร่องบางประการจากหลักสูตรแบบดั้งเดิมที่นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญการศึกษาต้องหาหนทางเอาชนะเพื่อให้ระบบCBE และ CBC เป็นรูปแบบการศึกษาที่สามารถปฏิบัติได้จริง

2.หลักสูตรตามความสามารถ (CBC) มีเป้าหมายมุ่งเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ซึ่งระบุความสามารถหรือทักษะเฉพาะของผู้เรียน ที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความเชี่ยวชาญของความสามารถหรือทักษะแต่ละอย่างเหล่านี้ตามจังหวะการเรียนรู้ของตนเอง หน่วยงาน/สถานศึกษานอกจากจะต้องระบุความสามารถหรือทักษะที่ชัดเจนของผู้เรียนที่ เรียกว่า โมเดลความสามารถ (Competency Model) แล้ว ยังต้องนำเสนอเส้นทางการเรียนรู้ส่วนบุคคลในการสำเร็จหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น กำหนดโครงสร้างเพื่อแสดงการเรียนรู้ตามความสามารถที่ชัดเจน เน้นระบบการประเมินที่แท้จริงประเมินสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้และสามารถทำได้ผ่านโครงการงานในชีวิตจริง

3.วัตถุประสงค์หลักของการเรียนรู้ตามความสามารถ คือ การกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แยกตัวออกจากรูปแบบห้องเรียนแบบเดิมๆ ซึ่งนักเรียนทุกคนทำการศึกษาเนื้อหาเรื่องเดียวกันและในเวลาเท่ากัน ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นความสามารถของหน่วยงาน/สถานศึกษาจึงต้องเน้นในสิ่งที่คาดหวังให้ผู้เรียนกระทำเป็นหลัก ปรับเปลี่ยนแนวคิดการเน้นเฉพาะสิ่งที่นักเรียนคาดว่าจะรู้ดังเช่นหลักสูตรแบบดั้งเดิมให้เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างสมบูรณ์และปรับให้เข้ากับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียน

4.หลักสูตร CBC กำหนดภาพความสำเร็จให้ผู้เรียนทุกคนบรรลุความสามารถเมื่อสิ้นสุดหลักสูตรได้แก่มิทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการ, มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน

มโนทัศน์พื้นฐาน ดังกล่าวจึงเป็นความท้าทายต่อหน่วยงาน/สถานศึกษาในการดำเนินการหลักสูตรตามความสามารถให้บรรลุความสำเร็จในประเด็นสำคัญต่างๆ ดังนี้

ความท้าทายประเด็นที่ 1 การบรรลุความเป็นเลิศ

หน่วยงาน/สถานศึกษาจะแสดงความมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศอย่างไร ที่จะกำหนดให้หลักสูตรที่อิงตามความสามารถสามารถจัดข้อกังวลในเรื่องเหล่านี้ คือ จะสร้างความมั่นใจได้อย่างไรว่าโปรแกรมตามหลักสูตรมีความเข้มงวดและคุณภาพของยังคงเท่าเทียมกัน, หลักสูตรจะบรรลุเป้าหมายความเป็นเลิศได้อย่างไร และจะมีวิธีการที่อิงตามความสามารถอย่างไรที่จะละทิ้งเส้นทางการศึกษาแบบดั้งเดิม ก้าวข้ามแนวโน้มการศึกษาทั่วไปอื่น ๆ และหันมามุ่งเน้นการศึกษาตามความสามารถอย่างแท้จริง

ความท้าทายประเด็นที่ 2 การจัดการห้องเรียนตามความสามารถ

การดำเนินการตามหลักสูตรที่เน้นความสามารถ มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้สอนและยังป้องกันการแลกเปลี่ยนระหว่างการอภิปรายในห้องเรียนอีกด้วย เนื่องจากจะมีชั้น

เรียนขนาดใหญ่และมีนักเรียนจำนวนมากขึ้น นักเรียนแต่ละคนเรียนรู้ต่างกัน ความสามารถของผู้สอนในชั้นเรียนที่มีนักเรียนจำนวนมากจึงอาจได้ผลสำหรับนักเรียนเพียงบางคนแต่อาจไม่เหมาะกับนักเรียนคนอื่นทั้งหมดในห้องเรียน ประเด็นนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการตามหลักสูตรที่เน้นความสามารถ และไม่สอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาไม่ใช้วิธีการสอนแบบโต้ตอบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หน่วยงาน/สถานศึกษาจึงต้องแสวงหากลยุทธ์การจัดการห้องเรียนที่เหมาะสม เช่น อาจจำกัดขนาดชั้นเรียนเพื่อส่งผลให้ประสิทธิภาพของผู้เรียนดีขึ้น และครูผู้สอนจะสามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้เป็นรายบุคคลได้

ความท้าทายประเด็นที่ 3 โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ตามความสามารถ

เนื่องจากหลักสูตรที่อิงตามความสามารถเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงชั้นพื้นฐานจากการเรียนรู้แบบพาสซีฟเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (passive to active learning) โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับโมเดลการเรียนรู้ตามความสามารถนี้จึงแตกต่างจากโครงสร้างระบบแบบดั้งเดิมอย่างมาก การนำหลักสูตรที่อิงตามความสามารถไปใช้จริง หน่วยงาน/สถานศึกษาต้องการปัจจัยสนับสนุนทุกอย่างตั้งแต่ห้องเรียนสมัยใหม่ ศูนย์สร้างสรรค์ ห้องปฏิบัติการ สมาร์ทบอร์ด และเทคโนโลยีล่าสุดทุกระดับที่จะช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ในประเด็นนี้คำถามสำคัญ คือ หน่วยงาน/สถานศึกษา (ผู้บริหาร ครู และผู้ดูแลระบบ) จะสร้างความเชื่อมั่นอย่างไรต่อผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจและยอมรับในข้อดีที่หน่วยงาน/สถานศึกษาจะได้รับจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามความสามารถแนวใหม่

ความท้าทายประเด็นที่ 4 มาตรฐานการประเมินการเรียนรู้ตามความสามารถ

การนำหลักสูตรที่เน้นความสามารถไปใช้ในการจัดการศึกษา ส่วนที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างมาตรฐานกลไกในการประเมินความสามารถหรือทักษะเนื่องจากเป็นแนวทางการเรียนรู้ส่วนบุคคล CBC มุ่งเน้นที่ความเชี่ยวชาญในรายวิชาเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงสถานที่ เวลา และเส้นทางสู่ความสำเร็จ ดังนั้น หน่วยงาน/สถานศึกษาจะจัดการสิ่งที่ต้องเผชิญในแง่ของการดำเนินการประเมินอย่างไร เช่น จะวางระบบการวัดผลการประเมินการปฏิบัติงานของผู้เรียนแต่ละคนอย่างไร, จะสร้างโอกาสสำหรับผู้เรียนในการแสดงความเชี่ยวชาญเฉพาะรายวิชาโดยไม่ยึดติดกับผลการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานได้อย่างไร, และใครจะเป็นผู้กำหนดผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ควรแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน/สถานศึกษา

ความท้าทายประเด็นที่ 5 การรับรู้และความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้องในวงกว้าง

การเรียนรู้ตามความสามารถเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ค่อนข้างใหม่ นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาด้วยวิธีการเรียนรู้ตามความสามารถนี้ อาจไม่ได้รับความเชื่อถือจากผู้จ้างงานที่ไม่รับรู้ในรูปแบบการจัดการศึกษาแนวใหม่นี้ นอกจากนี้ผู้จ้างงานจำนวนมากยังเข้มนงหวัดกับการจ้างนักเรียนที่จบจากโปรแกรมการศึกษาแบบดั้งเดิมและผู้สำเร็จการศึกษาระดับหนึ่งเพื่อต้องการจ้างแรงงานราคาถูก

ความท้าทายประเด็นที่ 6 ความสามารถของหน่วยงาน/สถานศึกษาและผู้สอน

ผู้บริหาร นักการศึกษาในหน่วยงาน/สถานศึกษาหลายแห่งไม่พร้อมที่จะนำหลักสูตรที่อิงตามความสามารถมาใช้เนื่องจากไม่ได้มีผลผลิตโดยตรงจากระบบ ดังนั้น ระบบการศึกษาตามความสามารถจึงมี

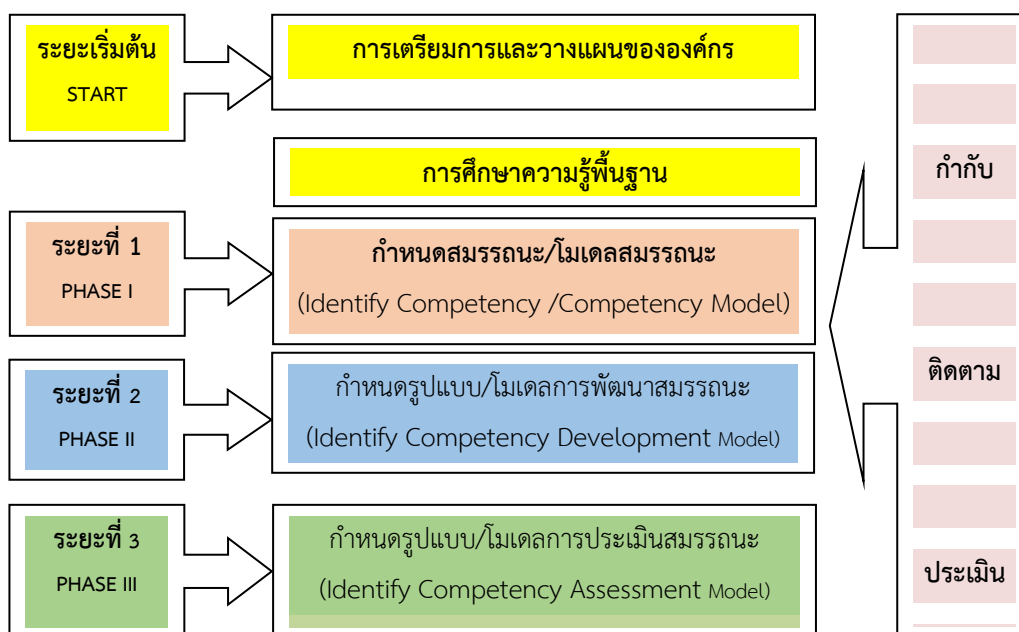
ข้อกำหนดให้หน่วยงาน/สถานศึกษามีการสร้างความสามารถที่สำคัญและจำเป็นเบื้องต้นที่สำคัญก่อนที่จะดำเนินการเรียนรู้ตามความสามารถ

สำหรับความรู้ความสามารถของผู้สอนเกี่ยวกับการสอนแบบอิงตามความสามารถ แม้ว่าบางคนอาจเข้าใจระบบการเรียนรู้ด้วยความสามารถเป็นหลัก แต่ก็ยังมีจำนวนมากที่ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดและขาดความสามารถที่ต้องการในการจัดการศึกษาโดยระบบที่อิงตามความสามารถ ทางแก้ในประเด็นนี้ หน่วยงาน/สถานศึกษาต้องมีการระบุความสามารถที่จำเป็นของผู้สอนตามโปรไฟล์งานเฉพาะ ความคาดหวังด้านประสิทธิภาพ เกณฑ์การวัดผลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทักษะการสื่อสารและการวิเคราะห์เพื่อออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้สอน

การดำเนินงานและความท้าทายการดำเนินงานระบบการศึกษาตามความสามารถข้างต้นเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพยายามเอาชนะให้ได้อย่างเป็นระบบ หน่วยงาน/สถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างขีดความสามารถของผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นหลัก เพื่อช่วยให้มีความคุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดให้มีโปรแกรมการพัฒนากลุ่มและคณะต่างๆ ในองค์กร ซึ่งช่วยให้พวกเขาได้เรียนรู้เชี่ยวชาญในทักษะที่จำเป็นสำหรับโปรแกรมการจัดการศึกษาตามความสามารถในระหว่างการศึกษาปฏิบัติงานปกติ ทั้งนี้ เพื่อสร้างโอกาสการทำงานร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า การมีส่วนร่วมและสร้างประสบการณ์สำหรับผู้เรียน

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรตามความสามารถ

การพัฒนาหลักสูตรตามความสามารถ (Competency-Based Curriculum Development) เป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาตามความสามารถ ที่เป็นการสร้างโอกาสที่หลากหลายสำหรับนักเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงทักษะที่สำคัญในบริบทที่แท้จริง กระบวนการและขั้นตอนที่ครอบคลุมการออกแบบหลักสูตรตามความสามารถจึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานจัดการศึกษาตามความสามารถ ที่ผู้เขียนได้นำเสนอมาก่อนหน้านี้หลายตอน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

1. การพัฒนาหรือการระบุความสามารถ

ขั้นตอนแรก ที่ต้องดำเนินการก่อนการพัฒนาหลักสูตรความสามารถ คือ ระยะเริ่มต้น การเตรียมการ และวางแผนขององค์กร ระยะที่ 1 การกำหนดสมรรถนะและโมเดลสมรรถนะ ของนักเรียนแต่ละคนจะมีชุดความสามารถเฉพาะของตนเอง ที่มีการระบุและทำแผนที่พื้นที่ความสามารถทั่วไปโดยการสังเกตและสัมภาษณ์นักเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานสูงสุด เพื่อให้สามารถบันทึกผลการปฏิบัติงานเป็นรายการความสามารถหลัก (ความรู้และความสามารถ) มีการใช้แหล่งข้อมูลและเทคนิคที่หลากหลายเพื่อรวบรวมความสามารถเสนอเป็นกรอบการทำงานโดยยึดตามผลการปฏิบัติงานเฉพาะเพื่อการพัฒนาหลักสูตรและวัดผลการปฏิบัติงาน แหล่งข้อมูลที่สามารถใช้ได้ดี ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นักเรียนที่มีประสิทธิภาพสูง นักการศึกษา ตำราเรียนออนไลน์ บทความ และแหล่งข้อมูลอื่นๆ สำหรับเทคนิคต่างๆ ที่สามารถใช้ได้ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสำรวจ การอ่าน และการสังเกต

2. การจัดความสามารถตามสาระสำคัญเฉพาะ

ในระยะที่ 1 ขั้นตอนสำคัญ คือ การกำหนดองค์ประกอบของความสามารถในโมเดล การพัฒนาคำอธิบาย (Definition) ที่ถูกต้องและแม่นยำจะนำไปสู่ขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ง่ายขึ้นมาก การจัดความสามารถตามสาระสำคัญเฉพาะ จะกำหนดให้มีการไตร่ตรององค์ประกอบต่างๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และแนวทางการกำหนดองค์ประกอบความสามารถ (ประกอบด้วย ชื่อ นิยาม ระดับและพฤติกรรมบ่งชี้) และใช้คำกริยาแสดงการกระทำ (Action Verb) ตามหลักการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy)

สำหรับแต่ละความสามารถ จะกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติงานด้วยการสร้างมาตรฐานหรือรูปrikซึ่งสามารถวัดและประเมินความสามารถได้ มีการอธิบายพฤติกรรมความสามารถระดับต่างๆ ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ วิธีนี้จะช่วยในการวัดประสิทธิภาพของหลักสูตรและค้นหาว่าอะไรใช้ได้ผลดีและอะไรไม่เหมาะสมกับผู้เรียน

3. การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้

หลังจากกำหนดความสามารถและเกณฑ์สำหรับผลลัพธ์แล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรความสามารถ เพื่อให้นักเรียนได้แสดงทักษะที่กำหนดผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีการให้นักเรียนแสดงทักษะเหล่านี้มีหลายวิธี เช่น การดูงานที่นักเรียนผลิตและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้การผลิตอย่างถี่ถ้วน ครูและนักเรียนใช้ความสามารถและผลลัพธ์ที่ระบุเพื่อมีส่วนร่วมในการไตร่ตรองในการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและเปิดเผย การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นนักออกแบบการเรียนรู้ที่แท้จริง การให้นักเรียนออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ซึ่งเขาสามารถแสดงผลการเรียนรู้และให้ความรับผิดชอบในการวางแผน การดำเนินการ และการนำเสนองานเพื่อการประเมิน รวมทั้ง การตรวจสอบให้แน่ใจว่าผลงานของการประเมิน ผลงานของนักเรียน มีความหลากหลายและน่าสนใจ

4. การประเมินความสามารถ

หลักสูตรความสามารถที่ประสบความสำเร็จจะช่วยให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้และดำเนินการตามความรู้ ทักษะ และความสามารถที่ภาคส่วนต่างๆ ต้องการโดยทั่วไป เพื่อลดช่องว่างระหว่างภาคอุตสาหกรรม

และภาคการศึกษา จำเป็นต้องมีกระบวนการที่มีโครงสร้างเชื่อมโยง KSA กับการประเมิน โดยในการประเมินความสามารถ ต้องตอบคำถามสำคัญสองข้อ ได้แก่ นักเรียนได้รับความสามารถที่กำหนดเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมหรือไม่? และถ้าใช่ การได้มาซึ่งความสามารถนี้เป็นผลมาจากโปรแกรมหรือไม่ ทั้งนี้ ต้องใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายเพื่อประเมินความสามารถระดับโปรแกรม ซึ่งรวมถึงการประเมินเชิงโครงสร้างและการประเมินแบบสรุป (Formative and summative assessments) ตลอดจนการประเมินตนเอง (Self-assessment)

5. การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร

เมื่อหลักสูตรถูกนำไปใช้และนักเรียนเริ่มพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ดังนั้น การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีการดำเนินการและทำการปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีการทำซ้ำในขั้นตอนการประเมินเพื่อให้แน่ใจว่าระบบการประเมินมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินการเพื่อให้เกิดความสามารถอย่างต่อเนื่อง

สรุป

การจัดการศึกษาตามความสามารถ (Competency-Based Education) หรือ การเรียนรู้ตามความสามารถ (Competency-Based Learning) การพัฒนาหลักสูตรความสามารถ (Competency-Based Curriculum) และการออกแบบการเรียนรู้ (Competency-Based Learning Design) รวมถึง การจัดการศึกษาตามผลลัพธ์ (Outcome-Based Education) เป็นเรื่องใหม่ที่เกี่ยวข้องกันและเป็นแนวทางที่กำลังได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วในวงการศึกษา เนื่องจากแสดงให้เห็นถึงการพัฒนามุ่งเน้นชัดเจนสำหรับนักเรียนโดยการระบุทักษะ ความรู้ และความสามารถที่จำเป็นสำหรับการประสบความสำเร็จในการทำงานและวิชาชีพ หลักสูตรที่อิงตามความสามารถนอกจากเป็นเครื่องมือเส้นทางพัฒนาความสามารถผู้เรียนไปสู่เป้าหมายความสามารถที่ระบุแล้วยังสร้างวัฒนธรรมของความเท่าเทียม ความทั่วถึง และเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

ผู้เขียนจึงคาดหวังว่า นักการศึกษาหรือที่ชอบเรียกตนเองว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญการศึกษา จะมีมีโนทัศน์การจัดการศึกษาตามความสามารถที่ชัดเจน ปรับเปลี่ยนแนวคิดหรือมีโนทัศน์การจัดการศึกษาแบบดั้งเดิมสามารถนำมาใช้กับยุคสมัยสู่การจัดการศึกษาแนวใหม่ ส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงาน/สถานศึกษาให้สามารถพัฒนาระบบการศึกษาตามความสามารถ พัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่อิงความสามารถหรือหลักสูตรฐานสมรรถนะได้อย่างแท้จริง พัฒนาระบบการประเมินผลด้วยผลลัพธ์ (Outcome) เพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานจัดศึกษาตามความสามารถ ส่งผลให้การพัฒนาการศึกษาของประเทศก้าวทันอารยะประเทศในอาเซียนและโลก.

.....